

Przyszłościowe technologie energetyki jądrowej

prof. Mariusz P. Dąbrowski

Narodowe Centrum Badań Jądrowych

NARODOWE
CENTRUM
BADAŃ
JĄDROWYCH
ŚWIERK

Poznań, 6 - 7 czerwca 2024 roku

Program Polskiej Energetyki Jądrowej (PPEJ)

- 2008 - „Pakiet klimatyczny” ok. 50 mld euro na ograniczenie emisji dwutlenku węgla

- Uchwała Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z 13.01.2009 r.

„W celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz uwzględniając rozwój gospodarczy, przygotowany i wdrożony zostanie program polskiej energetyki jądrowej. Pełnomocnik rządu do spraw polskiej energetyki jądrowej przygotowuje i przedstawi Radzie Ministrów projekt tego programu, który określać będzie liczbę, wielkość i możliwe lokalizacje elektrowni jądrowych. Rząd zobowiązuje także ministra skarbu państwa do zapewnienia współpracy PGE Polskiej Grupy Energetycznej SA przy przygotowaniu i realizacji programu.”

Komentarz: ...”zostaną wybudowane co najmniej dwie elektrownie jądrowe (moc 6-9 MW_e). Prace będą prowadzone równocześnie, a przynajmniej jedna z elektrowni powinna zacząć działać do 2020 roku.”

Działania w ramach PPEJ:

- 12.05.2009 - powołanie Pełnomocnika Rządu ds. EJ a potem Społecznego Zespołu Doradców
 - 2010 r. – opracowanie przez Ministerstwo Gospodarki projektu PPEJ i wykonanie przez MG prognozy oddziaływania na środowisko - konsultacje społeczne projektu PPEJ
 - 30.12.2010 – 31.03.2011 - konsultacje społeczne prognozy oddziaływania na środowisko projektu
 - 18.07.2011 – 31.05.2013 konsultacje transgraniczne Prognozy i Programu z Litwą, Szwecją, Danią, Niemcami, Austrią, Czechami, Słowacją i Finlandią.
 - 3.07.2013 – omówienie projektu PPEJ na posiedzeniu Międzyresortowego Zespołu ds. Realizacji Polityki Energetycznej Polski do roku 2030
 - 11.10.2013 - przyjęcie programu PPEJ przez kierownictwo ówczesnego Ministerstwa Gospodarki
 - 9.01.2014 - przyjęcie projektu PPEJ przez Komitet Stały Rady Ministrów
- 28.01.2014 - uchwała Rada Ministrów o przyjęciu PPEJ**

Legenda:

- **Żarnowiec** lokalizacja wyznaczona
- **Gościeradów** lokalizacja potencjalna
- **Radoniów** miejsce występowania rud uranu
- **Różan** istniejące składowisko odpadów promieniotwórczych
- **Kłodawa** możliwe lokalizacje składowisk odpadów promieniotwórczych

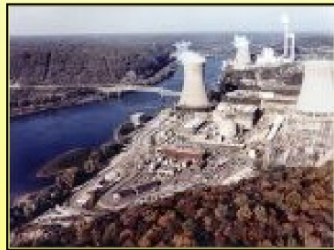
Mariusz P. Dąbrowski
Przyszłościowe technologie energetyki jądrowej

Generacje reaktorów jądrowych

Rozwój energetyki jądrowej

Generacja I

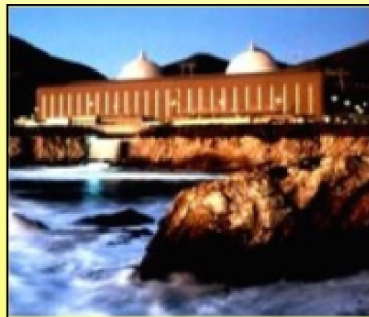
Wczesne prototypy reaktorów

- Shippingport
- Dresden, Fermi I
- Magnox

Generacja II

Reaktory budowane komercyjnie

- LWR-PWR, BWR
- CANDU
- VVER/RBMK

Generacja III

Zaawansowane LWR-y

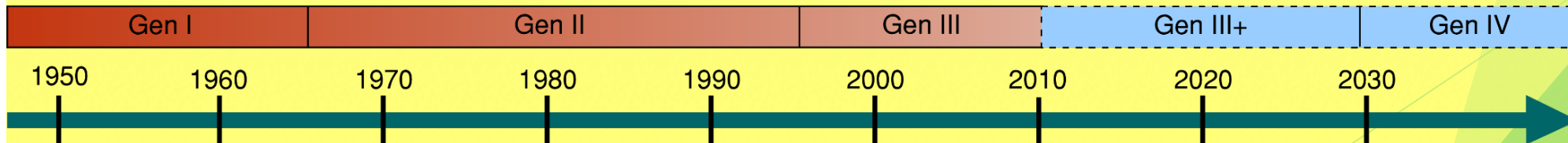
- ABWR
- System 80+
- AP600
- EPR

Reaktory obecnie budowane

Generacja III+
Ewolucyjny rozwój reaktorów
Bardziej ekonomiczne i bezpieczniejsze reaktory

Generacja IV

- Wysoka efektywność
- Zwiększone bezpieczeństwo
- Redukcja odpadów
- Niepodatne na rozprzestrzenianie

Ciepło niskotemperaturowe i wysokotemperaturowe z reaktorów jądrowych

Ciepło (para) wytwarzane w działających obecnie reaktorach jądrowych jest ciepłem o **niskiej temperaturze** (ok. 300 °C) i nie może być wykorzystywane w większości procesów przemysłu chemicznego i paliwowego, m. in dlatego, że **przemysł** chemiczny bądź paliwowy **potrzebuje pary o wysokiej temperaturze** (minimum 500 °C, a nawet do ok. 1000 °C).

Parę o wystarczająco wysokich temperaturach wytwarzają **reaktory mogące być zaliczone do IV generacji** – tzw. reaktory wysokotemperaturowe (z ang. High Temperature Reactors – HTR lub High Temperature Gas-cooled Reactors - HTGR, jeśli są chłodzone gazem).

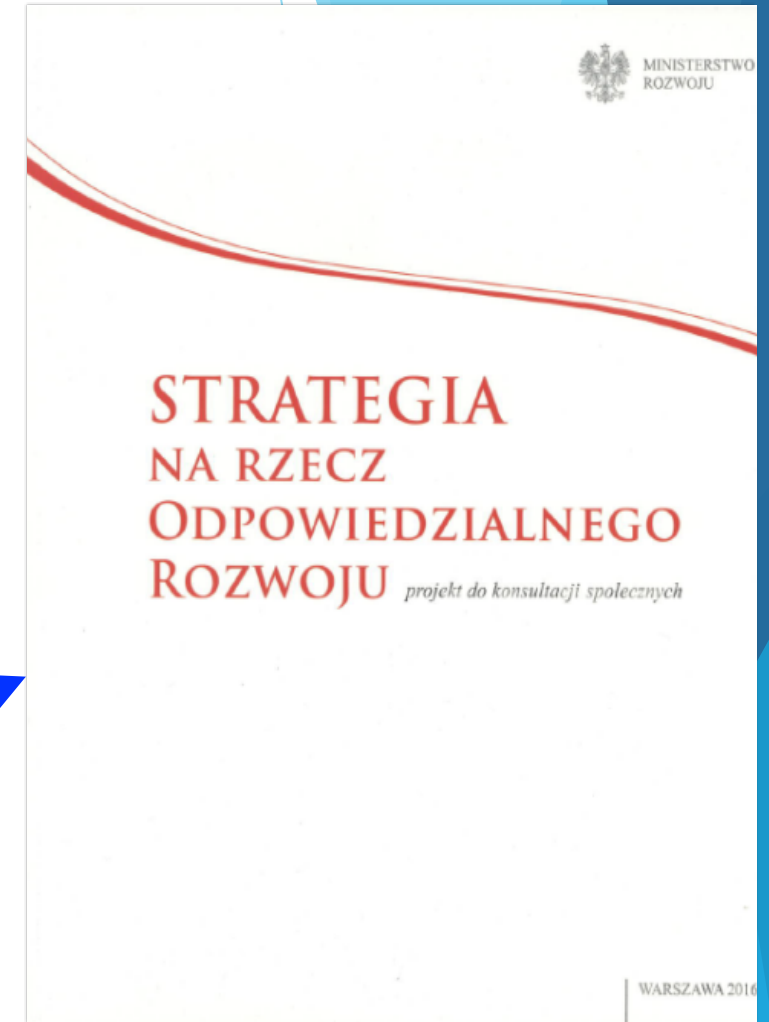
Czy Polska potrzebuje więcej energetyki jądrowej? Czy mamy dekarbonizować tylko produkcję prądu?

Utworzenie przez Ministra Energy (13.07.2016)
„Zespołu do spraw wdrożenia reaktorów wysokotemperaturowych (HTR)”.

Cele:

- Analiza potrzeb polskiego rynku i możliwości eksportowych
- oszacowanie kosztów, modelu biznesowego, możliwości finansowania, potencjału naukowego i przemysłowego
- Analiza uwarunkowań prawnych
- Analiza możliwości współpracy międzynarodowej

14.02.2017 - „Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”
- plan rządu wzmocnienia polskiej gospodarki, włączenie produkcji ciepła

Raport komisji (2018) - zapotrzebowanie na ciepło wysokotemperaturowe w Polsce

Kogeneracja:

- 13 polskich zakładów chemicznych potrzebuje 6500 MW ciepła o temp. 400-550°C

Także tylko produkcja prądu:

- ok. 50 jednostek 200 MW_e przestanie działać po roku 2035

Instalacja	kotły	MW
ZE PKN Orlen S.A.Płock	8	2140
Arcelor Mittal Poland S.A.	8	1273
Zakłady Azotowe "Puławy" S.A.	5	850
Zakłady Azotowe ANWIL SA	3	580
Zakłady Chemiczne "Police" S.A.	8	566
Energetyka Dwory	5	538
International Paper - Kwidzyn	5	538
Grupa LOTOS S.A. Gdańsk	4	518
ZAK S.A. Kędzierzyn	6	474
Zakł. Azotowe w Tarnowie Moszczicach S.A.	4	430
MICHELIN POLSKA S.A.	9	384
PCC Rokita SA	7	368
MONDI ŚWIECIE S.A.	3	313

Program polskiej energetyki jądrowej

5.10.2020 - uaktualnienie **PPEJ** (lata 2020-2040; pierwszy reaktor energetyczny ok. roku 2033)

Kolejna ścieżka (biznes) - małe reaktory modułowe SMR do produkcji prądu i ciepła o niskiej temperaturze Synthos Green Energy itp. (2020-...)

Inna ścieżka (biznes) - elektrownia PAK (Państwów-Adamów-Konin) z KHNP (Korea) APR1400 (2022)

Od 2022 inne propozycje: NuScale, USNC, LastEnergy, Rolls Royce etc.

Technologia wybrana dla Polski w PPEJ: Reaktor AP1000 firmy Westinghouse

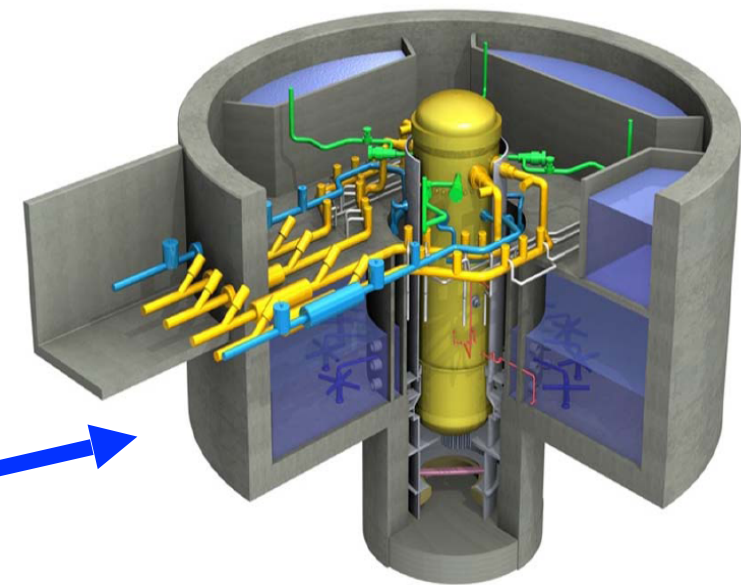
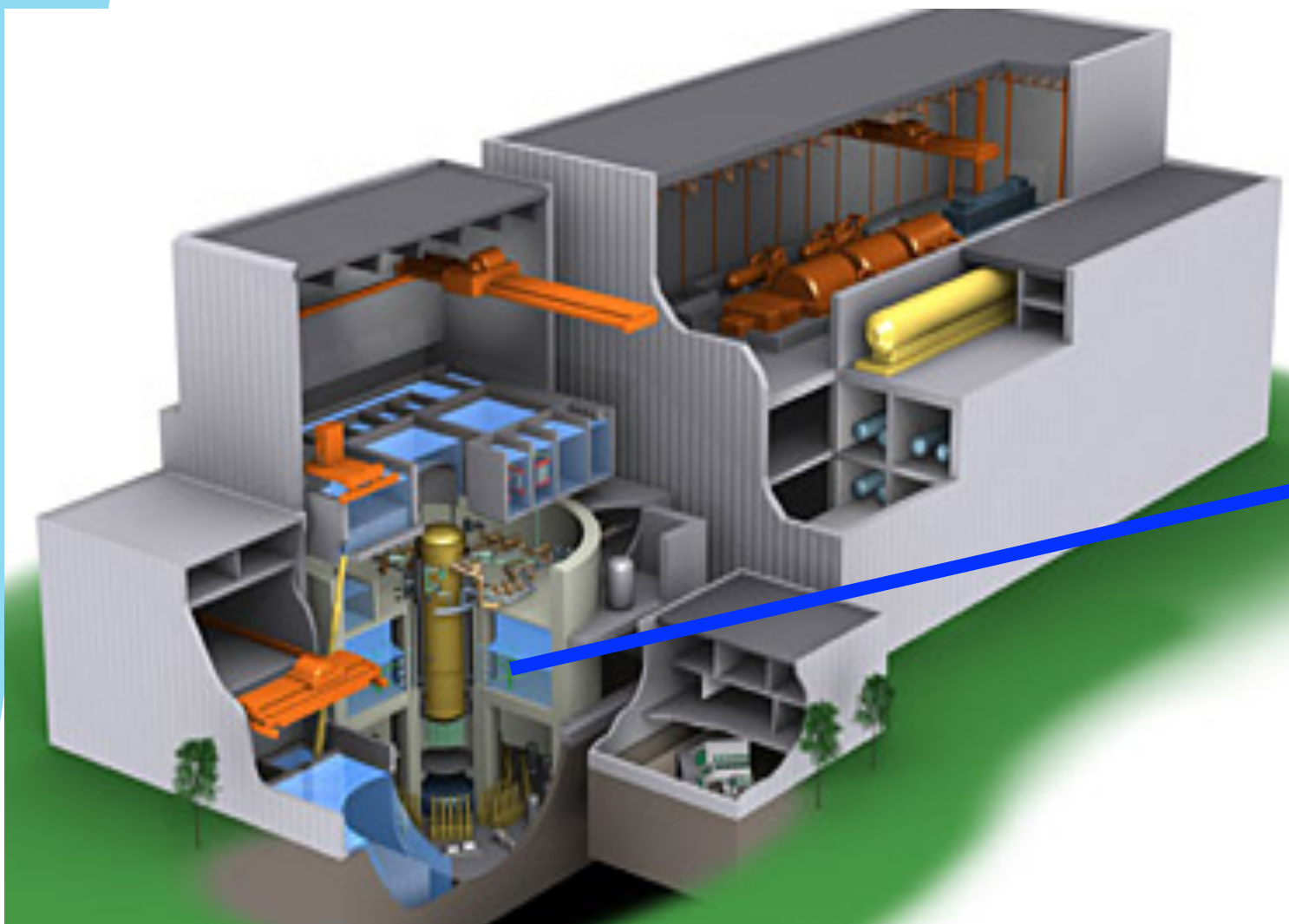
Małe Reaktory Modułowe (SMR) - reaktory gen. III i III+ (lekkowodne PWR i BWR) - temp. maks. 300 C

Przykład (OSGE,
Polska):

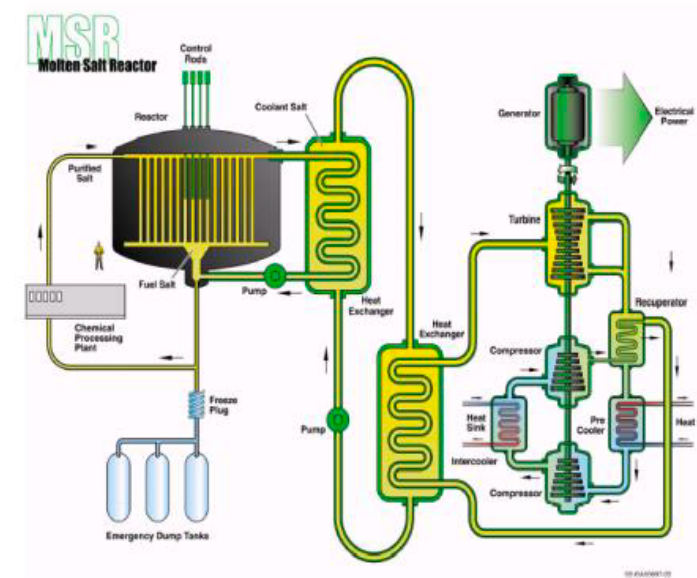
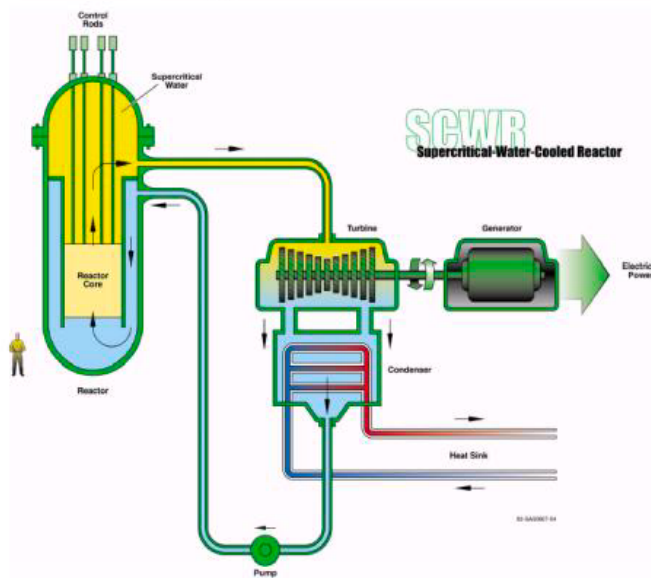
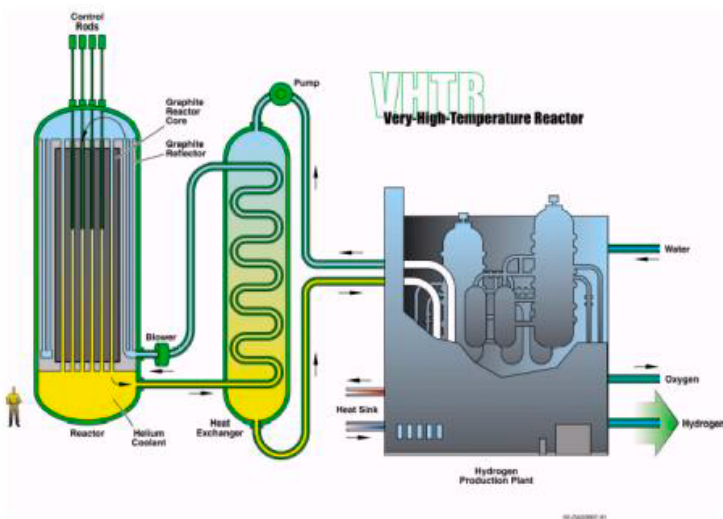
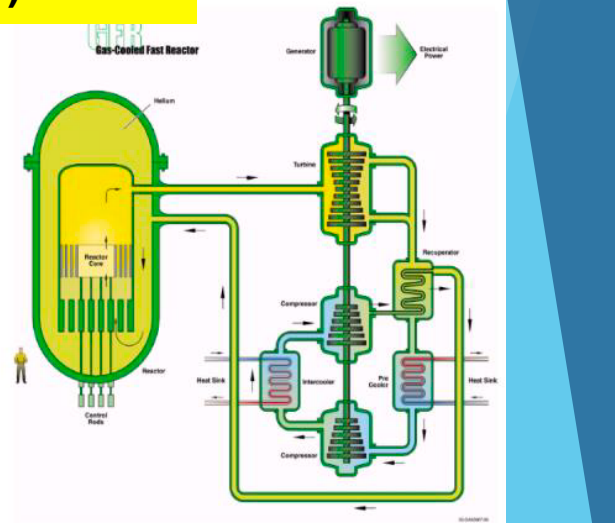
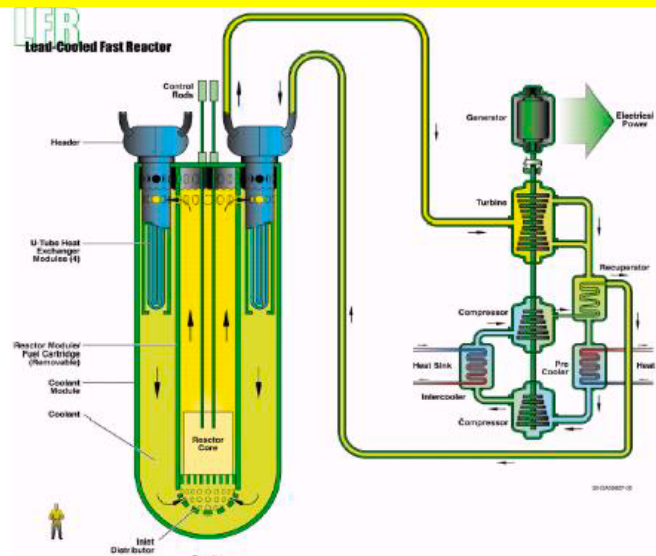
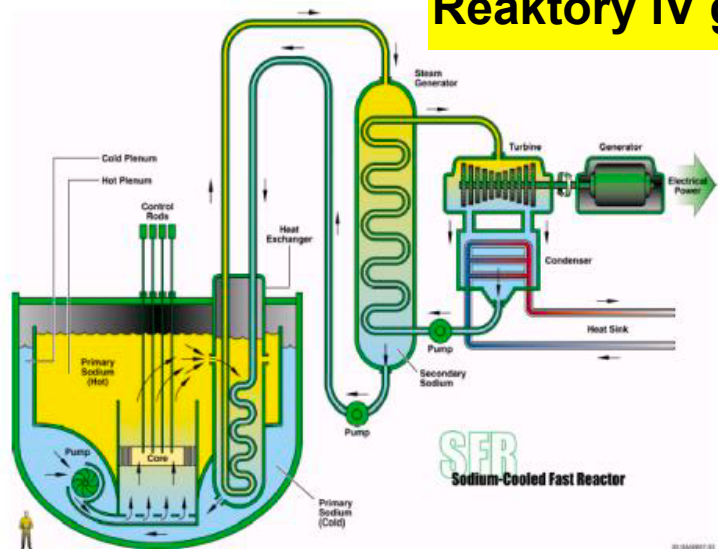
BWRX300 -
przeskalowany w
dół do mocy 300
 MW_{el} reaktor
wodny-wrzący
(ESBWR) firmy
GE HITACHI

ESBWR - reaktor gen. III+ (1600 MW_{el})

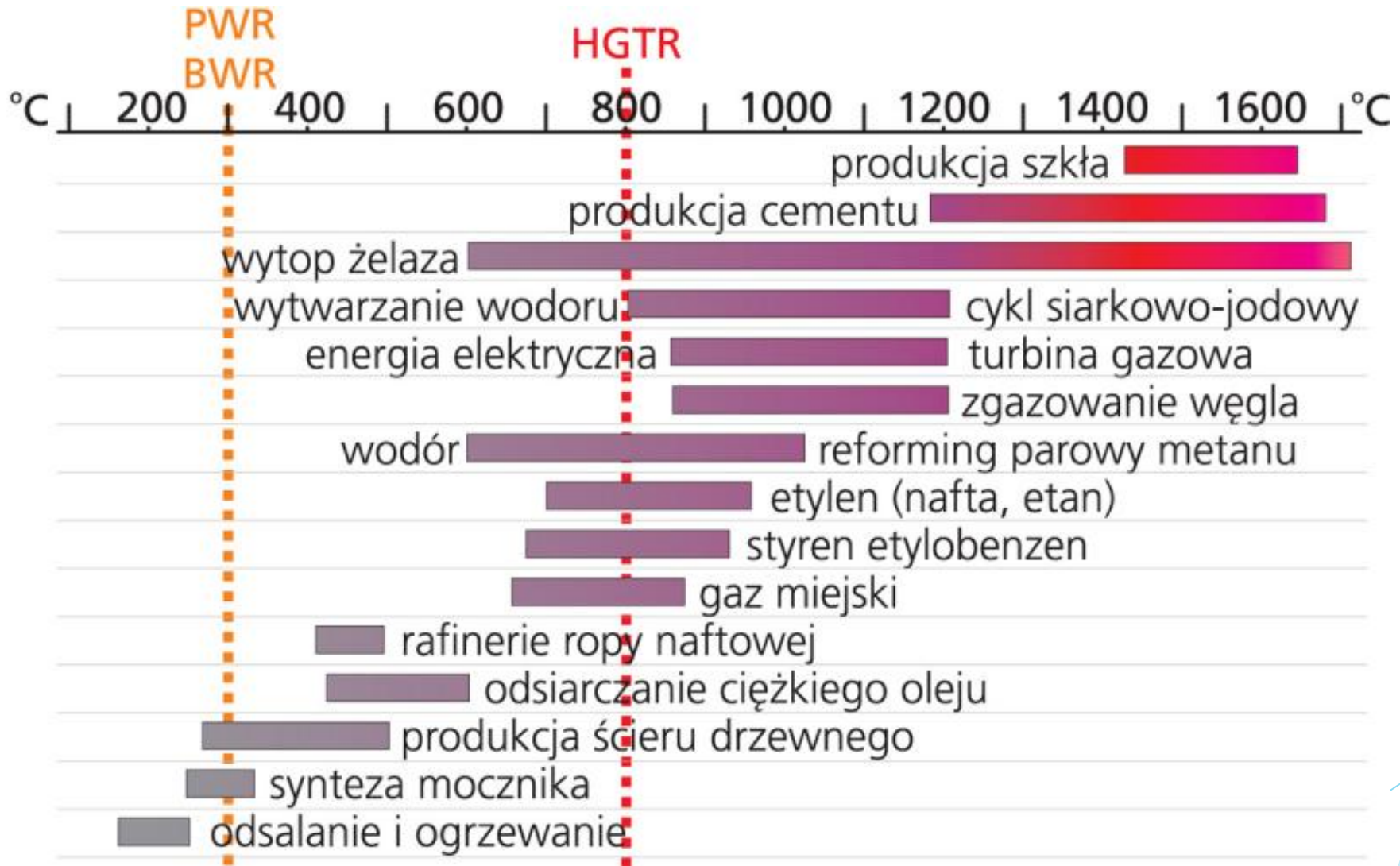
Pasywne bezpieczeństwo.
Woda sływa w dół przez 72
godziny bezobsługowo.

Reaktory IV generacji - Advanced Modular Reactors (AMR)

Mariusz P. Dąbrowski
Przyszłościowe technologie energetyki jądrowej

Procesy chemiczne wymagające wysokotemperaturowej pary:

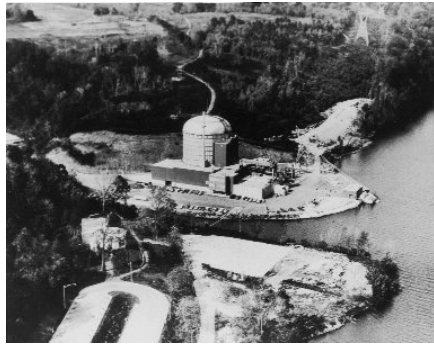

Wybudowane i przetestowane reaktory HTGR na świecie

▶ Reaktory eksperymentalne

DRAGON, U.K.
20 MW
1963-76

Peach Bottom, USA
200 MWt
1967-74

AVR, Niemcy
15 MWe
1967-88

HTR-10, Chiny
10 MWt
2000 - dzisiaj

HTTR, Japonia
30 MWt
1998 - dzisiaj

▶ Prototypy przemysłowe

Fort Saint-Vrain, USA
300 MWe
1976-89

THTR, Niemcy
300 MWe
1986-89

HTR-PM, Chiny
2 x 106 MWe
09/2021; w sieci od
6.12.2023

Plan budowy polskiego reaktora badawczego HTGR-POLA pracującego w kogeneracji.

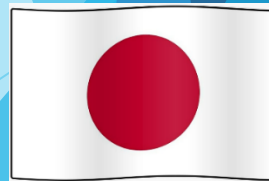
- **Nie ma dostępnego komercyjnie HTGRa** (“z półki”) na rynku globalnym (z wyjątkiem Chin).
- W celu zbudowania reaktora komercyjnego, wskazana jest najpierw budowa **reaktora badawczego o odpowiednio mniejszej mocy jako demonstratora technologii** po to aby przekonać regulatora (PAA) oraz przemysł o jego bezpieczeństwie, ekonomice oraz zastosowaniach praktycznych w kogeneracji (brak w Polsce doświadczenia z reaktorami komercyjnymi)
- Reaktor badawczy 30 MWt powinien posiadać **jak najwięcej cech reaktora komercyjnego 180 MWt**, tak aby można było stosunkowo łatwo przeskalować go do wyższej mocy jednostki potrzebnej w przemyśle.

Projekt HTGR-POLA (POLski Atomowy)

- **Kontrakt** Nr 1/HTGR/2021/14 pomiędzy NCBJ i Ministerstwem Edukacji i Nauki (MEiN) pt. “**Opis techniczny badawczego, wysokotemperaturowego reaktora jądrowego chłodzonego gazem HTGR**” podpisany 12 Maja 2021 w Świerku.
- Umowa przewiduje, że w ciągu trzech lat powstaną w Polsce warunki pod budowę wysokotemperaturowego reaktora badawczego oraz **zostanie przygotowany projekt koncepcyjny, a następnie większość projektu podstawowego takiego urządzenia**. Reaktor będzie typu pryzmatycznego HTGR na paliwo TRISO o mocy 30-40 MWt przy temperaturze wylotowej chłodziwa 750 °C.
-
- **Okres:** 1.06.2021 – 31.05.2024.
- **Kwota:** 60.000.000 PLN

STRATEGICZNY PARTNER

- JAEA, Japonia

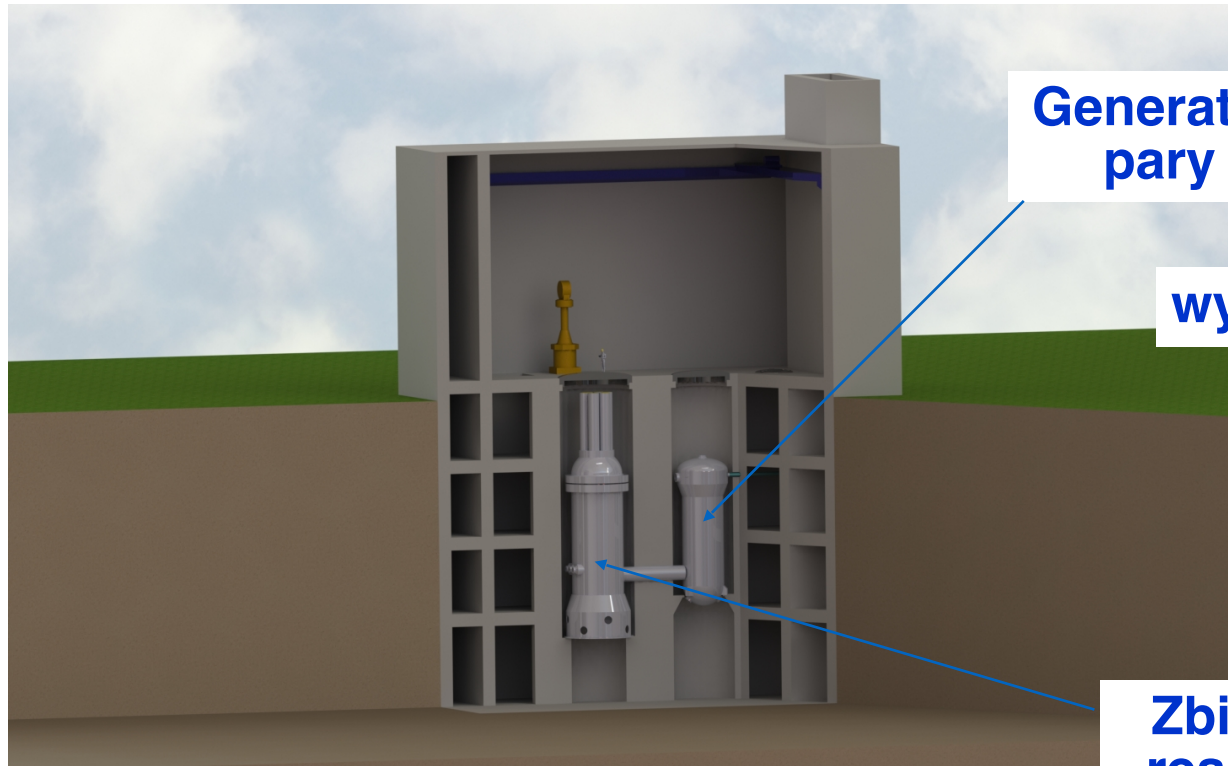
Jako rezultat partnerstwa
Rządów RP i Japonii (2021-2025)

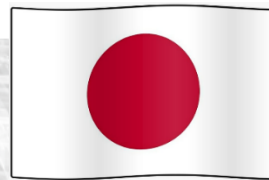
Mariusz P. Dąbrowski
Przyszłościowe technologie energetyki jądrowej

Polski projekt HTGR-POLA*

Japoński reaktor HTTR

***POL**ski **A**tomowy

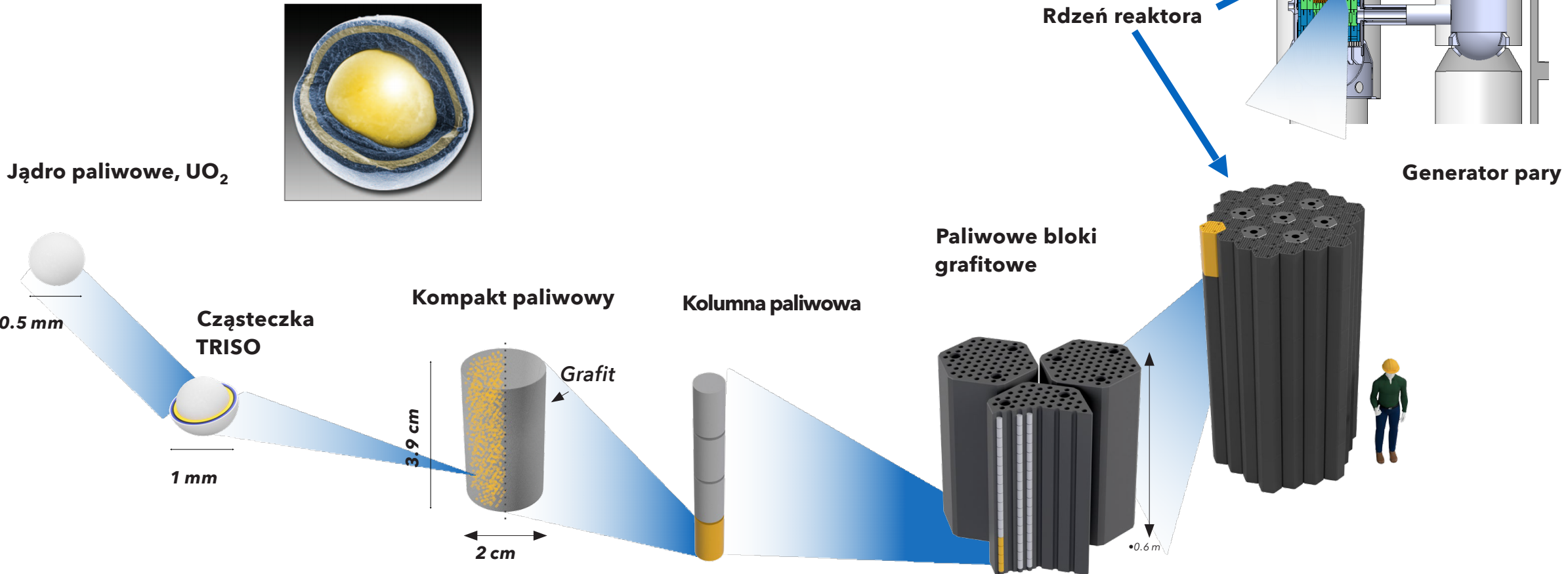
www.ncbj.gov.pl

HTGR-POLA

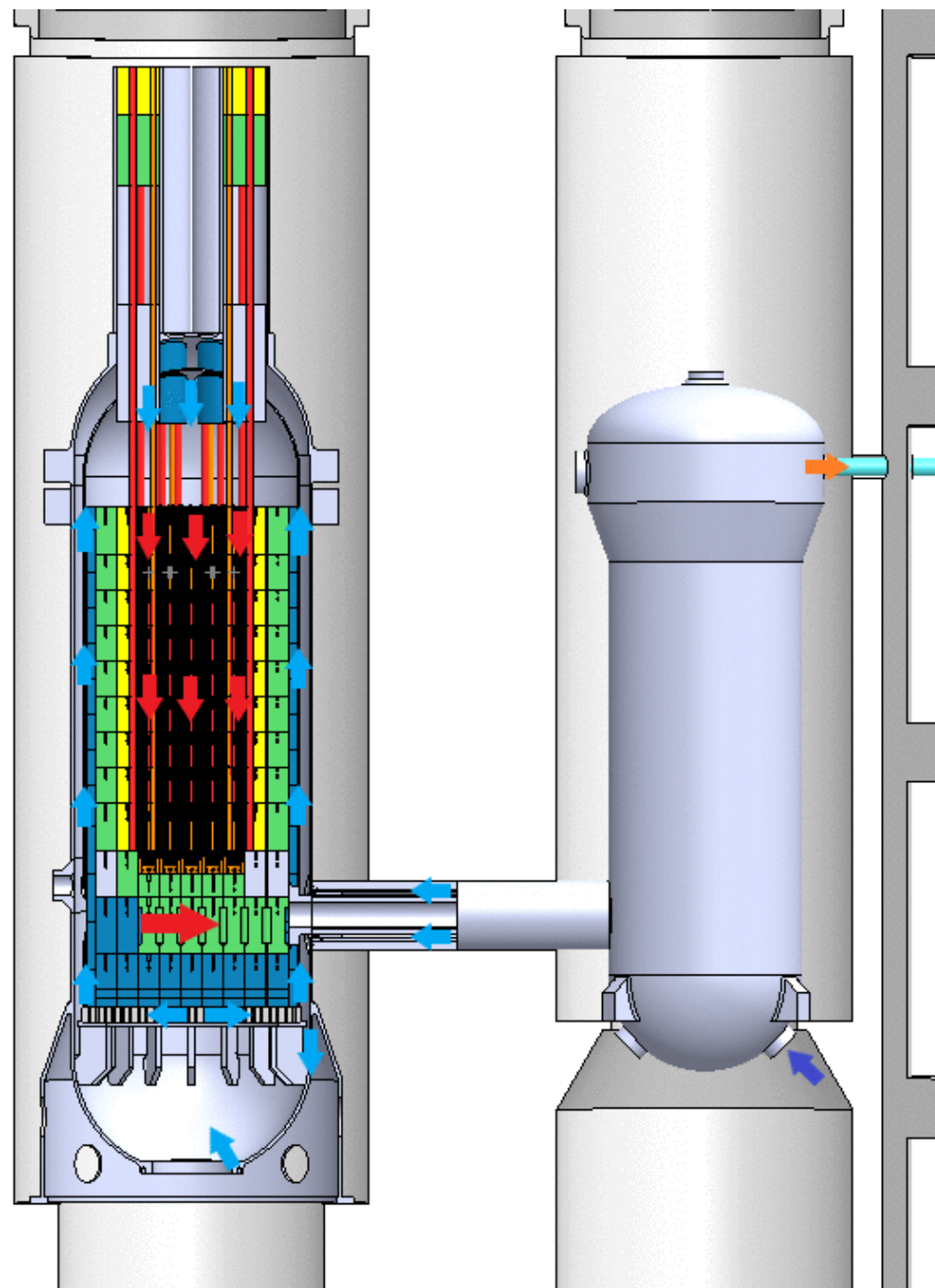
Reaktor MARIA:
30 MW_{th}

Kampus - Narodowe Centrum Badań Jądrowych, Świerk

Główne elementy reaktora badawczego HTGR-POLA

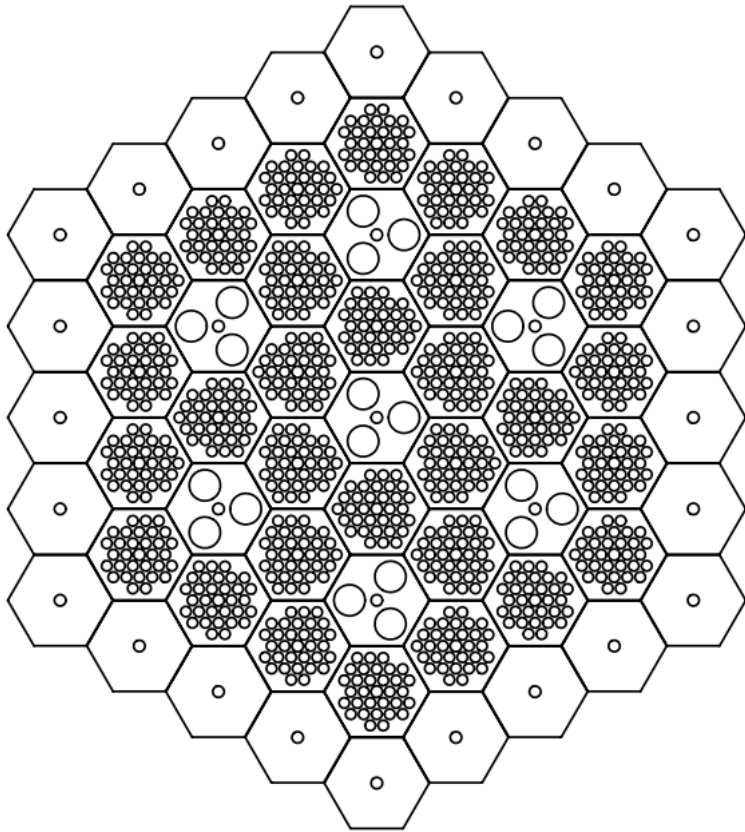

**HTGR-POLA:
Przepływ
chłodziwa
(hel) przez
rdzeń reaktora
(z lewej) oraz
wody/pary w
generatorze
pary (z
prawej)**

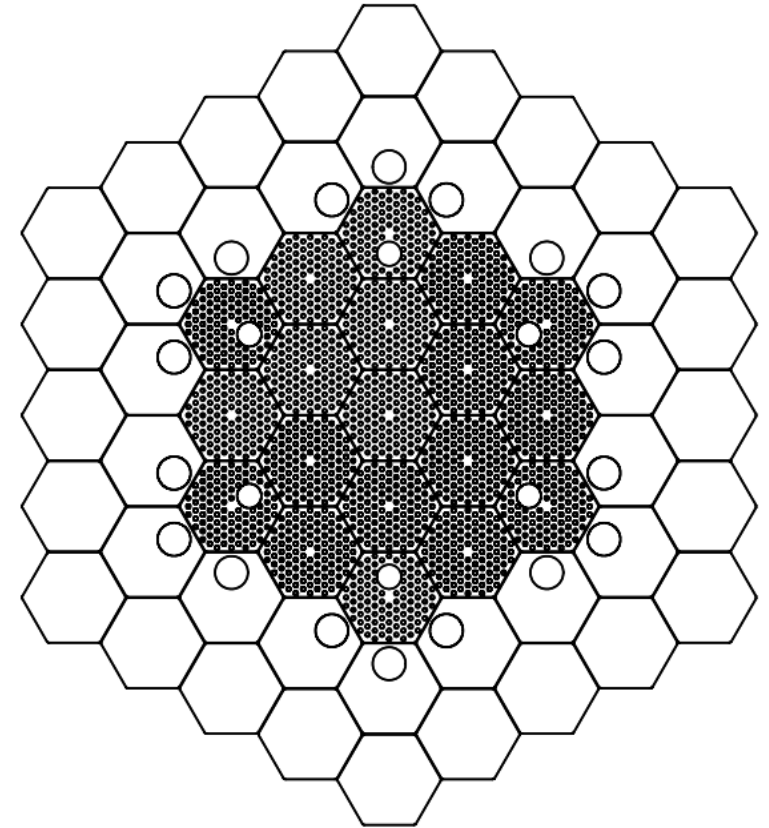

Rdzeń reaktora HTGR-POLA

Propozycja JAEA (oparta o HTTR)

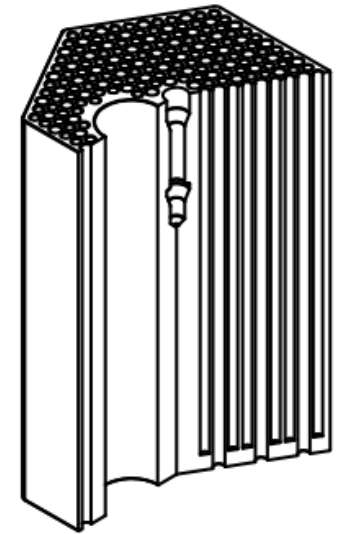
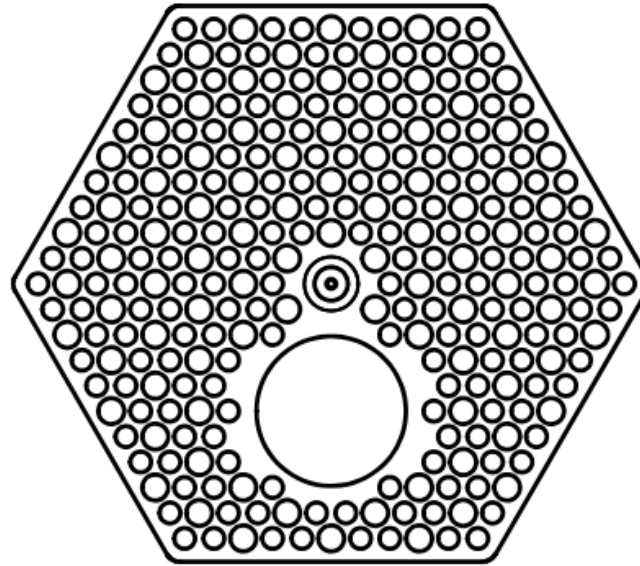
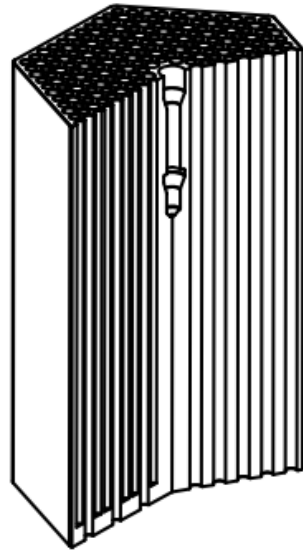
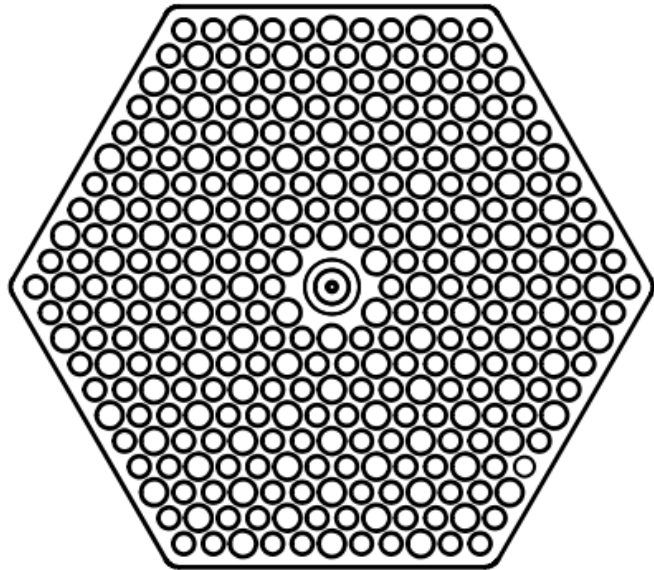

HTGR-POLA - koncepcja własna NCBJ

HTGR-POLA (pryzmatyczne/heksagonalne) bloki:

Bok = 20,78 cm

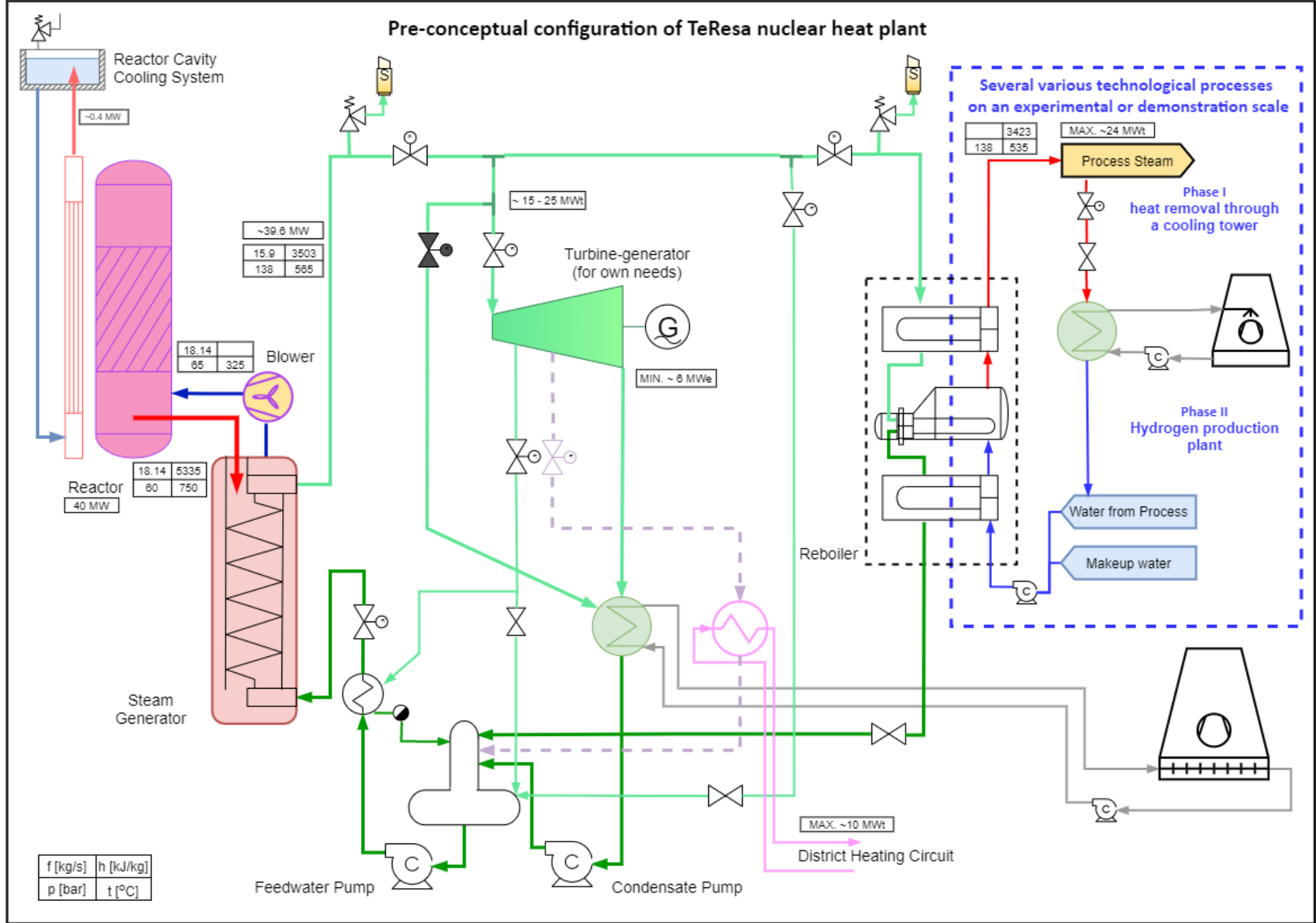
Blok paliwowy

Blok z prętem kontrolnym

Reaktor HTGR-POLA - charakterystyka

Cecha	Opis
Opracowanie projektu	Narodowe Centrum Badań Jądrowych (National Centre for Nuclear Research, NCBJ), Poland
Typ reaktora	High-temperature gas-cooled reactor (HTGR)
Rdzeń reaktora	Pryzmatyczny (rdzeń z bloków sześciokątnych)
Moc termiczna	30 MW
Wzbogacenie paliwa	Niskowzbogacony (8-12%) dwutlenek uranu UO ₂ , HALEU
Typ paliwa	Cząstki paliwa TRISO w macierzy grafitowej (kompakty paliwowe)
Cykla paliwowy	Otwarty, paliwo przechowywane na terenie reaktora
Moderator	Grafit
Chłodziwo/cyrkulacja	Hel / cyrkulacja wymuszona
Ciśnienie chłodziwa	6 MPa
Temperatura chłodziwa na wejściu do reaktora	325°C
Temperatura chłodziwa na wyjściu z reaktora	750°C
Obieg wtórny	Woda / para
Ciśnienie w obiegu wtórnym	13.8 MPa
Układy bezpieczeństwa	Pasywne i aktywne
Kontrola reaktywności	Pręty kontrolne, wypalające się trucizny, absorbery rezerwowe
Budynek reaktora	Konstrukcja żelbetowa, nadciśnienie obliczeniowe do 0,1 MPa, budynek wentylowany
Wyproqwadzenie mocy	Praca w kogeneracji: - moc elektryczna maks. 10 MW brutto,- ciepło wysokotemperaturowe w parze max. 25 t/h,- niskotemperaturowa moc cieplna w wodzie max. 16,5 MW
Czas eksploatacji (przewidywany)	60 lat

Wstępny plan instalacji konwersji energii (IKE)

*E. Skrzypek et al. Pre-Conceptual Design of the Research High-Temperature Gas-Cooled Reactor TeResa for Non-Electrical Applications Energies, 15, 2084 (2022)

Podsumowanie: fazy realizacji budowy reaktora HTGR-POLA:

Faza realizacji	Okres	Status	Komentarz
Projektowanie - przedkoncepcja*	6 mies.	zakończony 30.03.2022	W ramach funduszy NCBR
Projektowanie - koncepcja**	1 rok	zakończony 31.12.2022	W ramach funduszy MEiN - współpraca z JAEA
Projekt podstawowy	2 lata	<u>w przygotowaniu</u> <u>do 31.10.2024</u>	Także Wstępny Raport Bezpieczeństwa (WRB)
Projekt techniczny/ wykonawczy	2 lata	2025-26	
Licencjonowanie	1 rok	2027	
Konstrukcja	4 lata	2028-2031	

*E. Skrzypek et al. Pre-Conceptual Design of the Research High-Temperature Gas-Cooled Reactor TeResa for Non-Electrical Applications [Energies, 15, 2084 \(2022\)](#)

** Po ocenie eksperckiej Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (IAEA) w Wiedniu (grudzień 2023); M.P. Dąbrowski et al. Concept of the Polish High Temperature Gas-cooled Reactor HTGR-POLA, Nuclear Engineering and Design 424, 113197 (2024)

Dziękuję za uwagę